

C. A. Rosetti- „Jurnalul meu” sau literatura „periferică” a memoriei

Drd. Luciana CHIRIC (LUPU)
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Abstract: C.A.Rosetti's "Journal" is a genuine work of authenticity, characterized by confidentiality, timeliness, spontaneity, sincerity and simultaneity. Literature is in a close relationship with memory. The journal is evidence of the radical changes in perceiving the significance of literature in existential and aesthetic order, marking the enormous distance between the Western and Romanian intellectual lives. These recordings have fallen on an existence becoming the emphatic testimony of an incurable feeling. The memoir, modeled by the impact of Western culture, is aware of the relationship between the culture and the level of development of the civilization of different countries. The Rosetti diary is interesting by reflecting the author's intimate world, presenting a permanent constitutional crisis for the stepmother who dreamed of sacrificing for the country's freedom. This is why this creation can be interpreted as a "peripheral" literature of memory. The movement from the periphery to a prestigious cultural center can be seen as a major dimension of the efforts of a marginal community to integrate and become visible.

Keywords: a "peripheral" literature, the Rosetti diary, the memoir, culture

Jurnalul lui C.A. Rosetti, cunoscut sub titlul de *Note intime*, reprezintă o sursă de informare documentară pentru istoricii și biografii literari. Alături de însemnările memorialistice ale lui Colquhoun, de memoriile lui I.E.Voinescu și Constantin Bălăceanu, *notele intime* ale lui Rosetti au constituit un documentar pitoresc de epocă. Cultura din zilele noastre descoperă în jurnalul lui C.A. Rosetti una din operele moderne. Jurnalul, necunoscut și păstrat în arhiva familiei sale, salvat din incendiul care îi mistuise toate documentele în 1883, are șansa unei recuperări demne. În biografia lui C.A.Rosetti, „*Jurnalul* face puntea de legătură între tinerețea sa de poet și maturitatea responsabilă a devotatului revoluționar și a pasionatului combatant prounionist.”¹²¹, afirmă Marian Bucur. Ideea de jurnal constituia o noutate a vremii. Jurnalul era un pas înainte spre pătrunderea în autenticul vieții, în intimitatea existenței cotidiene. Această

¹²¹ C.A. Rosetti, *Jurnalul meu*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1974, p.6

operă rezultă dintr-o nevoie interioară de mărturisire neliterară, neartificializată de convenții, de comunicare tăcută în solitudinea gândurilor și sentimentelor, de proces-verbal al existenței proprii. Jurnalul "demitizează condiția misterioasă a scriitorului, îi deconspiră lăuntrurile sale, secretele de laborator."¹²² Artistul consemnează aspecte reale ale existenței și luptă cu tendința literaturizării. Autorul paginilor își notează zilnic întâmplările, trăirile în ideea unei lecturi interioare. Jurnalul este un document autentic în care spontaneitatea se împletește cu sinceritatea. Jurnalul lui Rosetti a fost tot timpul preocuparea sa cea mai statornică, paralel cu cea politică și gazetărească, relevând o structură ciudată a acestei personalități. Jurnalul este „una din paginile autentice ale filozofiei sociale de la jumătatea secolului trecut.”¹²³

În opinia Danei Dumitriu, C.A.Rosetti este în același timp „sincer și impostor, în sensul în care adaptarea la o anumită tipologie a timpului este și impostură, și natură.”¹²⁴ Rosetti a încetat să mai scrie în jurnal în momentul în care inspirația a dispărut, când idealurile au început să îmbrace haina intereselor, când răzvrătirea pură a început a se îndrepta către retorica jurnalieră pentru a cuceri, diplomatic, aderenți politici. Dana Dumitriu preciza faptul că C.A. Rosetti a fost conștient că nu mai poate menține tonul însemnărilor întrucât „maturitatea, experiența îi uzaseră consecvența față de un tipar ideal și ele ar fi semănat, în continuare, cu gesturile prea largi, prea teatrale, lipsite de substanță ale unui actor căruia vârsta nu-i mai îngăduie rolurile de adolescenți.”¹²⁵ Un jurnal nu mai poate fi sincer dacă prezintă omul pe care îl dorește mediul din care face parte, și nu persoana care este de fapt în realitate.

Jurnalul lui C.A.Rosetti face parte din seria scrierilor „de criză”¹²⁶, așa cum le numește Mihai Zamfir caracterizându-se prin faptul că scrierea s-a pliat pe un fapt real, o existență. Textul este scăpat din vedere când face referire la scrierile memorialistice ale pașoptiștilor unde un loc de frunte este ocupat de *Corespondența* lui Nicolae Bălcescu sau *Amintirile din pribegie* ale lui Ion Ghica. *Opera* la care a visat autorul ei și-a asigurat locul de frunte în cadrul unei ierarhii

¹²² Idem, p.7

¹²³ Marin Bucur, *C.A. Rosetti- mesianism și donquijotism revoluționar*, Ed. Minerva, București, 1970, p.126

¹²⁴ Dana Dumitriu, *Introducere în opera lui C.A. Rosetti*, Editura Minerva, București, 1984, p. 103

¹²⁵ Ibidem

¹²⁶ Mihai Zamfir, *Cealaltă față a prozei*, Ed. Cartea Românească, București, 2006, p.154

stabilite de critici, fiind primul nostru „jurnal interior”¹²⁷ sau chiar un „jurnal modern”¹²⁸. Publicat de fiul său, Vintilă C.A.Rosetti, care intervine și modifică câteva aspecte consemnate de tatăl său, jurnalul va deveni o adevărată „mărturie de intelectual și de martor lucid al epocii.”¹²⁹

Criticul Eugen Simion a adus argumente care să demonstreze că jurnalul este o operă de valoare și merită atenția cititorilor. Eugen Simion observă că toți criticii literari se îndreaptă spre jurnal, ca și creație rosettiană importantă, rămânând în plan secund interpretarea versurilor apărute. Jurnalul corespunde, ca modalitate de scriitură, unor scrieri diaristice de factură modernă întrucât aduce în atenția cititorilor evenimente evocate de la mijlocul secolului al XIX-lea. Ideile sunt exprimate în limbajul greoi al unei epoci instabile. „Egocentrismul, exprimarea bombastică, ideea că în mâinile sale se află destinul României sunt câteva din mărturiile în acest sens, iar coroborarea lor cu spiritul liber, refractar la constrângerile impuse de clasa socială din care face parte, contribuie la construirea unui personaj pitoresc, pătimaș până la extremă, revoluționar în fapte și idei, demn de urmărit în aventura vieții sale.”¹³⁰ Una dintre funcțiile acestei scrieri este memorarea prezenței omului în evenimente, fără pretenția literarității sau dorința publicării acestui jurnal. Ținând cont de cenzura scrierii din acea perioadă, cu mai bine de un secol înainte de momentul publicării, această operă corespunde tuturor exigențelor unui gen aparent liber, fiind o oglindă a istoriei jumătății secolului trecut.

Pagina memorialistică evidențiază momentele de încercare ale existenței autorului: dorința acestuia de a lucra, moartea mamei sale când trăiește un șoc profund, studiile la Paris, întoarcerea în țară în preajma revoluției, exilul. Între 1844 și 1852, C.A. Rosetti trece din criză în criză, în sensul cel mai acut al termenului. În opinia lui Mihai Zamfir, „consemnarea unei suite de urgențe biografice (călătorii, prăbușiri morale și materiale, schimbări dramatice în existență, decizii capitale) formează substanța paginilor : ele trăiesc din spectaculos și din anormal.”¹³¹ Din momentul în care existența îi va intra într-o ordine recunoscută și când omul politic și jurnalistul C.A.Rosetti își încep adevărata carieră, notațiile sale încetează.

¹²⁷ Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române, 5 secole de literatură*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2008, p.305

¹²⁸ Marin Bucur, *op.cit.*, p.126

¹²⁹ Dana Dumitriu, *op.cit.*, p.101

¹³⁰ <http://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/A23515/pdf>, p. 4

¹³¹ Mihai zamfir, *op.cit.*, p.155

Gândurile ce-l macină pe Rosetti sunt într-o strânsă relație cu ceea ce simte: conștiința imperfecțiunii, amenințarea morții, gândul sinuciderii, suferința dominatoare, sentimentul scurgerii timpului, voluptatea pățimirii și singurătății, anxietatea. Toate aceste gânduri ale protagonistului constituie „disgustul”¹³², suferința sa „mult mai dureroasă decât durerea”¹³³. Mai târziu, revoluționarul exilat va acuza același *disgust* care îi oprește toate proiectele în faza de început. Autorul jurnalului observă că lumea, *les convenances, les devoirs* spun că omul este blestemat pe pământ, esența alcătuirii sale fiind imperfecțiunea. Drama lui C.A. Rosetti pe care o dezvăluie acest jurnal este drama scriitorului care, în contact cu literatura occidentală are revelația imperfecțiunii scrisului său, a distanței mari între adevărata creație, expresie a „vieții intelectuale”¹³⁴ și mica producție artistică, rod al „vieții inimii”¹³⁵. *Disgustul* lui Rosetti se naște din conștiința imposibilului, adică revelația vieții miraculoase a scriitorului, a creatorului adevărat și sentimentul limpede al inaccesibilității la condiția acestuia.

Consemnările din jurnal evidențiază distanța dintre creator și societate, statutul intelectualilor care sunt siliți să învețe în străinătate. Această creație poate fi interpretată ca o literatură „periferică” a memoriei. Mișcarea dinspre periferie spre un centru cultural prestigios poate fi văzută ca o dimensiune majoră a eforturilor unei comunități marginale de a se integra și de a deveni vizibilă. În viziunea lui Lucian Boia cu privire la societatea românească a secolului al XIX-lea, afirmă: „ Odată cu angajarea pe drumul occidentalizării, elita, mai precis tinerii boieri, trebuia să se apuce să studieze în școlile occidentale, pentru a deprinde noul tip de civilizație, cu toate instrumentele sale, ceea ce s-a și întâmplat (Franța și apoi Germania fiind destinațiile principale). Pentru început însă, golurile nu puteau fi acoperite decât de străini, mai pricepuți decât românii.”¹³⁶

Memorialistul, modelat de impactul culturii occidentale, conștientizează raportul dintre cultura și nivelul de dezvoltare a civilizației diferitelor țări. Jurnalul rosettian este interesant prin reflectarea lumii intime a autorului,

¹³² Ioan Holban, *Literatura română subiectivă de la origini până la 1990. Jurnalul intim. Autobiografia literară*, Ed. Tipo Moldova, Iași, 2007, p.29

¹³³ Ibidem

¹³⁴ Ibidem

¹³⁵ Ibidem

¹³⁶ Lucian Boia, *De ce este România altfel?*, editia a II-a adăugită, Ed. Humanitas, București, 2012, p.51

prezentând o permanentă criză constitutivă a pașoptistului care visa să se sacrifice pentru libertatea țării. În clipele de agitație, din pricina imperfecțiunii scrisului care nu se echivala cu cel al literaturii occidentale, Rosetti citește operele lui Byron, George, Sand, Michelet sau Lamartine. La capătul unor însemnări, protagonistul izbucnește în plâns și nu mai poate continua, jurnalul captând o permanentă criză constitutivă oferind un model de jurnal „exagerat și extrem”¹³⁷. Pentru a înțelege neajunsurile pe care trebuia să le confrunte românii, Lucian Boia amintește de articolul lui Titu Maiorescu, *În contra direcției de astăzi în cultura română*, din 1868: „În aparență, după statistica formelor din afară, românii posedă astăzi aproape întreaga civilizație occidentală. Avem politică și știință, avem jurnale și academii, avem școli și literatură, avem muzee, conservatorii, avem teatru, avem chiar o constituțiune. Dar în realitate toate aceste sunt producțiuni moarte, pretenții fără fundament, stafii fără trup, iluzii fără adevăr, și astfel cultura claselor mai înalte ale românilor este nulă și fără valoare și abisul ce ne desparte de poporul de jos devine din zi în zi mai adânc. Singura clasă reală la noi este țăranul român, și realitatea lui este suferința, sub care suspină de fantasmagoriile claselor superioare. Căci din sudoarea lui zilnică se scot mijloacele materiale pentru susținerea edificiului fictiv ce-l numim cultură română.”¹³⁸

Pascale Casanova precizează că spațiul literar este „o structură imuabilă, încremenită odată pentru totdeauna în ierarhia și în relațiile sale univoce de dominație. Acest spațiu este locul unor lupte neîncetate, al contestărilor autorității și legitimității, al rebeliunilor, al nesupunerii și chiar al revoluțiilor literare, care reușesc să modifice raporturile de forțe și să răstoarne ierarhiile.”¹³⁹ Cu alte cuvinte, literatura este o creație a celor care au creat, au reinventat sau și-au reappropriat ansamblul soluțiilor disponibile, pentru a schimba ordinea lumii literare și univocitatea raporturilor de forță care o guvernează.

Autoarea Pascale Casanova remarcă faptul că scriitorilor de la „periferia”¹⁴⁰ lumii nu li s-a conferit o libertate creatoare de la sine, ci aceștia au depus imense eforturi, în numele universalității literare și al egalității tuturor în fața creației. Soluțiile de ieșire din sărăcia literară au devenit din ce în ce mai subtile și au făcut să evolueze termenii ecuației atât pe plan stilistic, cât și pe

¹³⁷ Mihai Zamfir, op.cit, p.156

¹³⁸ Lucian Boia, op.cit., p. 69

¹³⁹ Pascale Casanova, *Republica mondială a literelor*, Editura Art, București, 2017, p.209

¹⁴⁰ Idem, p.211

planul „politicii”¹⁴¹ literare. Unele încercări de ieșire din această literatură „periferică” au determinat, de exemplu în cazul lui Rosetti, care aspira la construirea unei Români noi, o criză existențială. Jurnalul lui C.A.Rosetti ete un document al propriei sale vieți, „un act de spovedanie a conștiinței sale, de colocviu în taină, de autoviziune critică și de critică a realității din jur.”¹⁴²

Se observă din însemnările scriitorului dorința de a scrie, de a vorbi sincer, de a nu-și trăda conștiința, de a nu-și altera mesajul. Acest jurnal îl înfățișează pe Rosetti cum era în realitate; el n-a trăit în duplicitate, pe două planuri de comportament. „ Jurnalul său nu este o mască a sincerității și a obiectivării propriei sale existențe, ci o degajare a feței de orice mască. Impresia este de sinceritate absolută.”¹⁴³ C.A. Rosetti a lăsat un document de epocă și de umanitate, frapant ca text de psihologie individuală și colectivă, fiind fidel conștiinței sale de taină. Jurnalul este un document de trăire autentică, revelatorie pentru devansarea de sensibilitate în literatura românească modernă. Autorul trăiește jurnalul ca pe o formă a sa de a comunica zilnic cu sine, devenind astfel o operă de descoperire a personalității sale complexe, neliniștite și contradictorii: de poet, jurnalist, om politic, soț și tată.

Făcând parte din categoria scriitorilor care alcătuiesc o literatură „periferică” , ca urmare a condițiilor politice și sociale din acea perioadă, C. A. Rosetti arde de dorința împlinirii pentru a sluji mântuirea țării sale, „cuprins de patima acțiunii, căutând relații, filozofând, avid de plăcere, inhibat de nerealizare, orgolios și smerit, demn și bun, făcându-și visuri să fie util țării : *Eu de mă voi urca și voi dobândi puterea, o voi întrebuința pentru lume, nimic pentru mine.*”¹⁴⁴ El este omul sacrificiului în numele idealului și-și exprimă dorința de a fi pe pământ o singură familie, aceea a pașoptiștilor. Punctul său de vedere nu cedează presiunilor de grup și toleranța lui sentimentală nu închide ochii la greșeli.

Pascale Casanova identifică soluții pentru a da sens și rațiune de existență ansamblului de opere din țările mai puțin dotate literar. Aceasta propune ca pornind de la o serie limitată de posibilități, să se realizeze o apropiere între scriitori și să se constituie „familii literare”¹⁴⁵ care, deși sunt îndepărtate în timp și în spațiu, sunt unite printr-o „ asemănare de familie”.

¹⁴¹ Ibidem

¹⁴² C.A.Rosetti,(prefața de Marin Bucur), op.cit., pp.7-8

¹⁴³ Idem, p.9

¹⁴⁴ Marin Bucur, op.cit.,p.128

¹⁴⁵ Pascale Casanova, op.cit., pp.211-212

Autorii sunt clasificați după națiuni, genuri, epoci, limbi, mișcări literare sau nu se optează pentru clasificarea lor. O altă variantă ar fi compararea operelor acestora pentru identificarea elementelor comune. Această soluție de a crea o literatură națională ar permite și reconstituirea cronologiei formării fiecărui spațiu literar deoarece marile etape ale formării literare inițiale sunt aproape aceleași pentru toate spațiile literare constituite târziu și născute dintr-o revendicare națională care depind de situația lingvistică și de patrimoniul literar deja existent. Autoarea susține că cele două „familii de strategii fondatoare ale tuturor luptelor din interiorul spațiilor literare naționale sunt *asimilarea și diferențierea*.”¹⁴⁶

O caracteristică a relațiilor pe care scriitorii „săraci” le au cu lumea literară este inevitabila și teribila dilemă pe care trebuie s-o confrunte și s-o rezolve sub diferite forme, oricare ar fi istoria lor politică, literară sau lingvistică.

Structura inegală a universului literar opune „marile”¹⁴⁷ spații literare spațiilor „mici” și-i situează adesea pe scriitorii țărilor „mici” în situații imposibile și tragice, autorii aflându-se într-o criză existențială, poziție pe care o adoptă C.A. Rosetti în jurnalul său. Problemele care s-au ivit pe parcursul timpului au și o rezonanță politică : fie trebuie să faci carieră și să te pliezi, mai întâi, unui ansamblu de reguli care nu sunt doar estetice sau literare, ci și politice; fie să te distanțezi deliberat de ele exagerându-ți propriile diferențe.

Autorul C.A. Rosetti trăiește o dramă privindu-și cu luciditate poziția fragilă și marginală în opoziție cu literatura occidentală. El face parte dintr-o națiune puțin recunoscută literar la acea vreme. În studiul autoarei Pascale Casanova este explicat conceptul de națiune mică: „micile națiuni nu cunosc senzația fericită de a fi acolo dintotdeauna și pentru totdeauna; (...) mereu confruntate cu aroganța ignorantă a celor mari, ele își văd existența permanent amenințată sau pusă sub semnul îndoielii; căci existența lor este *îndoială*.”¹⁴⁸ Literatura „periferică” , sărăcia, micimea, „rămânerea în urmă”¹⁴⁹ , marginalitatea acestor universuri literare îi fac pe scriitorii ce le aparțin invizibili pentru instanțele literaturii internaționale, imperceptibili în sens propriu.

Adevărata dramă pe care o constituie faptul că un autor aparține unei țări „periferice” (în sens literar) , poate marca nu doar o întreagă viață de scriitor, ci și o întreagă operă, aspect valabil în cazul memorialistului Rosetti.

¹⁴⁶ Idem, p.213

¹⁴⁷ Idem, p.215

¹⁴⁸ Idem, p.217

¹⁴⁹ Ibidem

Deriziunea prezenței în societate a intelectualului este compensată de sentimentul deținerii unui *secret* la care ceilalți nu au acces. Analiza lui Rosetti face referire la planul de adâncime al disocierilor; între intelectuali el face parte din elită. C. A. Rosetti se distanțează de ceilalți intelectuali, de „prieteni”, distincția dintre *viața intelectului* și *viața inimii* fiind una dintre preocupările constante ale autorului jurnalului; iar elementul care face evidentă această distanță este conștiința propriei valori, a singularității- destinul omului de geniu: „S-a isprăvit. Acum nu o mai tăgăduiesc. După multe cercetări, m-am asigurat în sfârșit că sunt și încă sunt un mare poet. Poate nu o va zice nimeni, poate nu voi fi în stare niciodată să scriu nimic sau nimic mare (mă îndoiesc foarte însă), însă aceasta nu va opri de a mă ști că eu sunt. Asta nu este un egoism, căci eu nu văz în ce mă poate flata această, căci nu este nicidecum un merit al meu, fiindcă nu m-am făcut eu. Nu înțeleg în adevăr, cum se mândresc acei ce sunt nobili din naștere, acei ce sunt poeți, frumoși și alte asemenea calități ce nu sunt ale lor, ci ale părinților lor, sau ale naturei. Așa dar eu nu simț decât bucuria, mulțumirea ce simte un proprietar în a căruia moșie pământul e roditor. Cu toate acestea, până acum nu simt decât dureri mari ce secer din această rodire. Dar înțeleg acum de ce oamenii mă iau de nebun. Firește că acea ce simț eu este nebunia pentru cei ce nu pot simți așa. În ochii lor este nebunie a pătimi foarte, a mă vedea pe mine ca o fiară fiindcă am lăsat pe mama a pătimi și am venit în Paris. Câte de acestea!”¹⁵⁰ Această afirmare orgolioasă a distanței față de societate dar și față de prieteni aparține primului contact cu mediul cultural parizian.

Ioan Holban observă faptul că lungul episod parizian este dominat de „misterioasa dorință de a crea, de a fi un *scriitor bun și un profesor*: el își cultivă spiritul critic în care vede condiția esențială a realizării visului de a deveni scriitor.”¹⁵¹

Personalitatea lui Rosetti se dezvăluie sub semnul dramaticei opoziții dintre setea de a crea și prăbușirile sufletești accentuate de contactul cu Occidentul care îi trădează disperarea de a nu ajunge la *Operă*. Evenimentele vieții culturale pariziene oferă un exemplu de urmat și pentru celelalte spații culturale „periferice”.

De-a lungul timpului, cu o distanță de aproape un secol de la *Jurnalul* lui Rosetti, atenția se îndreaptă către forma scriiturii lui Emil Cioran. După ce devine un scriitor consacrat și celebru în întreaga lume, în 1986, mărturisește: „

¹⁵⁰ Ioan Holban, *op.cit.*, p.32

¹⁵¹ Idem, pp.32-33

Orgoliul unui om născut într-o cultură mică este totdeauna rănit”.¹⁵² Cioran dorea să se răzbune pentru condiția obscură a românilor, pentru trecutul inexistent, pentru sub-istoria românilor și pentru umilința din prezent. „ Ceea ce l-a condus pe scriitor de la angajare la dezangajarea disprețuitoare este, într-un fel, blestemul originii, furia de a scrie într-o limbă puțin tradusă, de a nu putea pretinde un destin național măreț,”¹⁵³ remarcă autoarea Casanova. Deși vorbim de spații literare diferite, putem identifica asemănări între scriitura lui C.A. Rosetti și cea a lui Emil Cioran, care vizează literatura „periferică” a micii națiuni. Sentimentele de frustrare, orgoliul, dăruirea în sinceritate, confesiunea totală, planuri iluzorii, ambiții deșarte, exagerarea grotescă a unor mici evenimente, confuzia permanentă între realități, izbucniri nestăvilite ale tinereții, stări nebuloase se amestecă în existența lui C.A. Rosetti, dar, deopotrivă, și în cea a lui Cioran, în ciuda faptului că cei doi și-au scris opera în epoci diferite.

Efortul de a înțelege și de a interpreta caracterul special al operelor venite de la periferia universului literar poate părea șocant pentru cei care au o viziune creatoare liberă. Operele scriitorilor „săraci”¹⁵⁴ pot fi mai surprinzătoare decât ale celorlalți întrucât reușesc să se facă recunoscute într-un mod miraculos. Cu toate că apartenența națională trebuie descrisă ca destin, mai ales pentru națiunile mici, ea nu este resimțită ca negativă. „ Scriitorii cei mai internaționali sunt cei care, refuzând aderarea la credința națională, descriu cel mai bine manifestările literare ale sentimentului național. (...) Amestecul de ironie, de ură, de compasiune, de empatie și de reflecție, ce definește atât relația lor ambiguă cu țara proprie și compatrioții, cât și respingerea violentă a oricărui patos național, redă în modul cel mai grăitor formele literare ale credinței naționale, așa cum se manifestă ea în țările *mici*.”¹⁵⁵

În interiorul spațiilor literare *periferice*, scriitorii sunt *condamnați* la o tematică populară sau națională. Ei se angajează în apărarea imaginii țării lor. Importanța tematicii naționale și populare în cadrul unei producții literare naționale constituie cea mai bună măsură a gradului de dependență politică a spațiului literar respectiv. În regiunile dominate politic, literatura reprezintă o armă de luptă sau de rezistență națională.

¹⁵² Pascale Casanova, *op.cit.*, p.218

¹⁵³ Idem, p.219

¹⁵⁴ Idem, p.220

¹⁵⁵ Idem, p.221

Jurnalul lui C.A. Rosetti e un „act de naștere al literaturii noastre de analiză interioară , de pătrundere în adâncurile eului, de captare continuă a curgerii fluxului vital”.¹⁵⁶ Jurnalul este o „condică a prezenței sale în evenimente”¹⁵⁷, un document dintre cele mai autentice ale istoriei secolului trecut și singurul care s-a redactat în intimitate, ferit de curente politice ale vremii. Jurnalul este al unui pașoptist exaltat, complicat, cu firea voluntară, al unui sentimental patriotic, al unui mistic.

Bibliografie

Antofi, Simona, *General Dictionary of Romanian Literature - Obverse and Reverse Critical Reception*, în Oana Cenac (coord., edit.), *International Conference of Common Vocabulary/Specialized Vocabulary: Manifestations of Creativity of Human Language*, 6-7 iunie 2014, publicată în volumul MANIFESTARI ALE CREATIVITĂȚII LIMBAJULUI UMAN, 2014, p. 13-19, ISBN:978-606-17-0623-5, Accession Number WOS:000378446400001.

Boia, Lucian, *De ce este România altfel ?*, editia a II-a adăugită, Ed. Humanitas, București, 2012

Bucur, Marin, *C.A. Rosetti- mesianism și donquijotism revoluționar*, Ed. Minerva, București, 1970

Cenac Oana, *Discurs ideologic în „Ateneu” 1965, Actele conferinței internaționale Lexic comun / Lexic specializat. Democratizarea cunoașterii” sau migrația lexicului specializat spre lexicul comun*, ediția a X-a, Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, Facultatea de Litere, Centrul de Cercetare Comunicare interculturală și literatură, 19 – 20 mai 2017, publicată în *Analele Universității „Dunărea de Jos” din Galați, Fascicula XXIV Lexic comun / lexic specializat*, revistă indexată în bazele de date internaționale EBSCO: <https://www.ebscohost.com/titleLists/cms-coverage.pdf>, MLA (Modern Language Association, New York, www.mla.org) – *MLA International Bibliography & Directory of Periodicals, CEEOL și Fabula. La recherche en littérature* (www.fabula.org), anul X, nr. 2(18) /2017, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2017, ISSN 1844-9476, p. 31-48.

Cenac Oana, *General aspects of current political terminology*, în *Lexic politic - discurs politic*, 2014, p.124-130, ISBN:978-606-17-0633-4, WOS: 000378358200007.

Casanova, Pascale, *Republica mondială a literelor*, Editura Art, București, 2017

¹⁵⁶ C.A. Rosetti, *op.cit.*, p.14 (prefața de Marin Bucur)

¹⁵⁷ Marin Bucur, *op. cit.*, p. 132

Dumitriu Dana , *Introducere în opera lui C.A. Rosetti*, Editura Minerva, București, 1984
Holban, Ioan, *Literatura română subiectivă de la origini până la 1990. Jurnalul intim. Autobiografia literară*, Ed. Tipo Moldova, Iași, 2007
Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române, 5 secole de literatură*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2008
Rosetti, C. A., *Jurnalul meu*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1974
Zamfir, Mihai, *Cealaltă față a prozei*, Ed. Cartea Românească, București, 2006

Surse web:

<http://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/A23515/pdf>